

Nr 152.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensioner åt f. d. assistenten vid tekniska högskolans materialprovvningsanstalt G. C. Réhn, f. d. kontrollören vid sockerbeskattningen N. Andersson samt byråchefens i patent- och registreringsverket Nils Olof Wilhelm Rahm änka Edith Rahm, född Wågman; given Stockholms slott den 27 februari 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att årliga pensioner må å allmänna indragningsstaten från nedan-nämnda tider utgå till följande personer nämligen

1) f. d. assistenten vid tekniska högskolans materialprovvningsanstalt Gustaf Christian Réhn med 1,150 kronor från och med den 1 januari 1920;

2) f. d. kontrollören vid sockerbeskattningen Nils Andersson med 750 kronor från och med den 1 augusti 1919; samt

3) byråchefens i patent- och registreringsverket Nils Olof Wilhelm Rahm änka Anna Edith Johanna Rahm, född Wågman, med 800 kronor från och med den 1 januari 1919 under hennes återstående livstid så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anförde:

1:o.

*Pension åt
f. d. assisten-
ten G. C. Réhn.*

I skrivelse den 28 oktober 1919 har styrelsen för statens provningsanstalt hemställt om pension åt f. d. assistenten vid tekniska högskolans materialprovningsanstalt Gustaf Christian Réhn och till stöd härför anförde:

*Styrelsen för
statens prov-
ningsanstalt.*

»Enligt den av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade omorganisationen av tekniska högskolans materialprovningsanstalt är anstalten från och med den 1 januari 1920 uppförd på ordinarie stat. I samband härmed hava utfärdats bestämmelser (Sv. förf. s. 1919 n:r:is 399 och 400) angående skyldighet att avgå från tjänst

vid anstalten samt angående pension åt anstaltens befattningshavare. Genom dessa bestämmelser har, bland annat, medgivits, att befattningshavare å den nya staten må tillgodoräkna sig tjänstgöring hos tekniska högskolans materialprovningsanstalt vid beräkning av pension.

Beträffande en av anstaltens nuvarande befattningshavare, som på grund av sin ålder icke kan beredas tjänst å den nya staten, får styrelsen för statens provningsanstalt i underdånighet göra framställning om, att Eders Kungl. Maj:t måtte utan hinder av nämnda omständighet vidtaga åtgärder för beredande åt honom av pension av statsmedel.

Den äsyftade befattningshavaren, assistenten Gustaf Christian Réhn, född den 25 april 1847, antogs vid anstalten såsom assistent den 11 januari 1900. Oavsett tiden juni—december 1900, då Réhn var tjänstledig för fullgörande av uppdrag som biträde hos svenska kommissariatet vid utställningen i Paris, har Réhn tjänstgjort vid anstalten som assistent och under vissa kortare tider bestritt förordnanden å högre tjänst. Avlöningen, som ursprungligen var 75 kronor för månad, höjdes efter hand och utgjorde 1915—1917 200 kronor för månad och 1918 och 1919 250 kronor för månad, oavsett ersättning för förordnanden och krigstidstillägg.

Réhn har genomgått tekniska högskolan och avlagt examen från bergshögskolan år 1873. Därefter har han intill sin anställning hos anstalten utövat praktisk verksamhet vid olika järnverk. Under sin tjänst hos anstalten har han ådagalagt nit och intresse samt visat sig äga behörig kompetens.

Då vid anstaltens övergång till statsanstalt gällande bestämmelser icke medgiva Réhns upptagande å den nya staten, anser styrelsen det vara förenat med billighetens krav, att Réhn, som ännu är i anstaltens tjänst, beredes pension genom statens försorg. Pensionen synes böra uppgå till samma belopp, som skolat utgå, därest Réhn varit assistent å anstaltens nya stat.

På grund av vad sålunda anförts, får styrelsen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bemälda assistent Réhn må på ovan angivna grunder och med tillgodoräkning av den tid han tjänstgjort vid anstalten komma i åtnjutande av pension av statsmedel från och med den 1 januari 1920.»

Statskontoret, som den 29 december 1919 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, anför därvid följande. Statskontoret

»Då assistenten Réhn uppnått en ålder av 72 år och under en tid av inemot 20 år varit anställd vid tekniska högskolans materialprovningsanstalt, som från och med år 1920 är uppförd å ordinarie stat under namn av statens provningsanstalt, vill det synas statskontoret billigt, att pension beredes honom av statsmedel.

Beträffande beloppet har anstaltens styrelse ansett, att pensionen bör bestämmas till samma belopp, som skolat utgå, därest Réhn varit assistent å anstaltens nya stat. Emellertid är i denna stat avlöningen för assistent upptagen i form av arvode och äger assistent alltså icke rätt till pension. Men om arvodesbeloppet, som i staten upptages till 3,000 kronor eller samma belopp, som nu tillkommer assistenten Réhn i avlöning, lägges till grund för beräkning av pensionsunderlag enligt bestämmelserna i den civila pensionslagen, skulle hel pension i detta fall bliva $\frac{2}{3}$ av arvodet eller alltså 2,000 kronor. För hel pension erfordras för avdelningsingenjör en tjänstetid av 35 år. Då assistenten Réhn torde, innan pensionsfrågan hinner avgöras,

hava intjänat fulla 20 tjänstår, synes pensionen böra utgöra $\frac{20}{35}$ av hel pension och alltså bestämmas till 1,150 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer i underdånighet statskontoret, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva, att assistenten Réhn må från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten kommer att äga rum, under sin återstående livstid åtnjuta en pension till belopp av 1,150 kronor årligen från allmänna indragningsstaten.»

Departements-
chefen.

Lika med styrelsen för statens provningsanstalt och statskontoret anser jag, att pension av statsmedel skäligen bör beredas assistenten Réhn; och ansluter jag mig i frågan om pensionsbeloppets storlek till vad statskontoret därutinnan föreslagit. Enligt vad från statens provningsanstalt inhämtats har Réhn avgått från sin ifrågavarande assistenttjänst med den 31 december 1919.

På grund av vad jag sålunda anført får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att förutvarande assistenten vid tekniska högskolans materialprovingsanstalt Gustaf Christian Réhn må från och med den 1 januari 1920 under sin återstående livstid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 1,150 kronor årligen.

2:o.

Pension åt
f. d. socker-
kontrollören
N. Andersson.

I skrivelse, som den 11 augusti 1919 inkommit till finansdepartementet, har förutvarande kontrollören Nils Andersson anhållit om pension såsom kontrollör vid sockerfabrikerna. Till stöd för sin anhållan har sökanden framhållit, att han, som år 1906 lämnat sjömansyrket, sedermera till fyllda 70 år oavbrutet tjänstgjort som kontrollör och därmed försörjt sig och sin hustru samt att han på grund av ålder och sjuklighet numera icke kunde återgå till sitt tidigare yrke.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att sökanden, som är född den 24 mars 1849, haft kontinuerlig tjänstgöring som kontrollör vid raffinaderiet i Ystad från september 1906 tills nämnda raffinaderi i slutet av år 1917 nedlades; att han därefter intill utgången av juli månad 1919 varit kontrollör vid Landskrona raffinaderi; att han under varje tillverkningsår tjänstgjort mer än nio månader; att han fullgjort sitt arbete med mycken samvetsgrannhet, samt att han såsom enda inkomst för närvarande åtnjöt en pension å 120 kronor från handelsflottans pensionsanstalt.

Statskontoret.

Statskontoret har i infortrat utlåtande av den 18 oktober 1919, med överlämnande av en av ämbetsverket verkställd utredning i ärendet,

innefattande, bland annat, tillstyrkande yttranden från länsstyrelsen i Malmöhus län och magistraten i Ystad, för egen del anfört följande.

»I nådig proposition nr 208 till 1919 års lagtima riksdag angående vissa ändringar i förordningen om beskattning av socker m. m. föreslog Eders Kungl. Maj:t, bland annat, att riksdagen måtte godkänna vissa grunder för pensionering av förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderierna att gälla tillsvidare intill dess annorlunda kunde vara bestämt. I nu berörda del blev emellertid nämnda proposition icke bifallen av riksdagen. De skäl, som av riksdagen anfördes för avslag å framställningen, synas dock icke kunna anses innefatta hinder för att i särskilt fall, där omständigheterna befinnas påkalla åtgärd, söka bereda pensionsförmån åt dylik befattningshavare.

På grund härav och då sökanden icke tillhör den av riksdagen i berörda ärende särskilt omförmälda kategori av kontrollörer, som till följd av förutvarande anställning i militärtjänst redan erhållit pension av statsmedel, samt enligt vad bilagda av statskontoret införskaffade handlingar utvisa nu på ålderdomen icke äger till sitt uppehälle annat än en obetydlig pension från handelsflottans pensionsanstalt, synas omständigheterna i detta fall billigtvis böra föranleda till beredande av någon pension åt sökanden; och får statskontoret, som anser pensionsbeloppet i detta fall böra ungefär motsvara vad som skulle hava tillkommit sökanden med tillämpning av de i förenämnda proposition föreslagna pensioneringsgrunderna, i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva, att sökanden må från och med den 1 augusti 1919 under sin återstående livstid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 750 kronor årligen.»

Med anledning av 1919 års lagtima riksdags av statskontoret åberopade skrivelse (nr 132) ber jag få erinra om, att riksdagen i den- *Departements-
chefen.* samma beträffande pensionering av förste kontrollörer och kontrollörer vid sockerraffinaderierna uttalade, dels att denna fråga lämpligen borde upptagas i samband med den på Kungl. Maj:ts prövning beroende undersökningen om beredande av pension åt vissa icke ordinarie innehavare av statstjänst, dels ock att de äldre kontrollörerna i allmänhet utgjordes av militärer, vilka redan åtnjöte pension av allmänna medel, varför det individuella behovet av pension här icke vore så ömmande, som det i första hand kunde förefalla. — I likhet med statskontoret anser jag denna av riksdagen intagna ståndpunkt icke utgöra hinder för att i här förevarande fall göra framställning om beviljande av pension åt sökanden. Jag ansluter mig jämväl i övrigt till vad ämbetsverket anfört och hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att förutvarande kontrollören vid sockerbeskattningen Nils Andersson må från och med den 1 augusti 1919 under sin återstående livstid åtnjuta pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 750 kronor årligen.

3:o.

*Pension åt
änkefru Edith
Rahm, född
Wågman.*

I skrivelse den 30 oktober 1919 har byråchefen i patent- och registreringsverket Nils Olof Wilhelm Rahms änka Anna Edith Johanna Rahm, född Wågman, under åberopande av att hennes ekonomiska ställning på grund av rådande dyrtid starkt försämrats, anhållit att bliva tilldelad pension efter sin den 20 december 1916 avlidne make efter samma grunder, som skulle tillämpats, därest denne varit delaktig i civilstatens änke- och pupillkassa, eller eventuellt efter den lägre grund, som kunde anses skälig. Till stöd för sin berörda anhållan har änkefru Rahm ytterligare åberopat, att hon efter mannens död måst understödja sina båda söner, som ägnat sig åt studier, vilka den ene ännu icke hunnit avsluta.

Av handlingarna i ärendet framgår, att byråchefen Rahm, som avled den 20 december 1916, var född den 4 oktober 1850 och hustrun den 15 juni 1864; att han inträdde i statens tjänst år 1879 såsom förste underlärare vid tekniska skolan i Stockholm; att han i dåvarande patentbyrå förordnades såsom biträdande ingenjör den 15 juni 1885 och såsom t. f. teknisk sekreterare den 1 maj 1886 samt att han efter att i patent- och registreringsverket förordnats såsom sekreterare från och med den 1 januari 1896 därstädes utnämnts till teknisk sekreterare och överingenjör från och med den 1 januari 1899 samt till byråchef från och med den 1 januari 1915; att behållningen i boet efter honom utgjort 9,838 kronor 15 öre samt att han utom änkan efterlämnat två söner, födda respektive 1890 och 1892.

*Patent- och
registrerings-
verket.*

Patent- och registreringsverket, som hörts över den gjorda framställningen, anför härvid följande:

»Vid fastställandet år 1898 av ordinarie stat för patent- och registreringsverket att gälla från och med år 1899 blevo i allmänhet gällande bestämmelser i fråga om tjänstemäns och vaktbetjäntes rätt till pension icke tillämpliga på patent- och registreringsverkets ordinarie personal. Då denna undantagsställning i pensionshänseende medförde, att för ämbetsverkets tjänstemän och betjänte utvägen var stängd att vinna delaktighet i civilstatens pensionsinrättning, med rätt att deltaga i civilstatens enskilda änke- och pupillfond, gjorde patent- och registreringsverket i underdånig skrivelse den 29 oktober 1900 med förslag till utgiftsstat för ämbetsverket för år 1902 framställning om beredande av pensionsrätt åt nämnda personal, vilket förslag emellertid ej vann bifall.

Härefter hemställde patent- och registreringsverket på förekommen anledning i särskilda underdåniga skrivelser den 12 juli 1901 och den 2 augusti 1902, att Kungl. Maj:t täcktes, oberoende av frågan om pensionsrätt i övrigt för ämbetsverkets personal, bereda ämbetsverkets ordinarie tjänstemän och betjänte, dåvarande

och blivande, rätt till delaktighet såväl i civilstatens pensionsinrättning som i civilstatens enskilda änke- och pupillfond. Dessa framställningar ledde emellertid ej till något resultat, och först genom lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension av den 11 oktober 1907, blev med 1908 års ingång möjlighet beredd för patent- och registreringsverkets ordinarie personal att erhålla rätt till pension och därmed vinna delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa. För den, som vid lagens trädande i kraft den 1 januari 1908 innehade tjänst inom verket, skulle lagens bestämmelser, såvitt denna tjänst anginge, icke gälla, där han ej inom ett år därefter anmälde, att samma bestämmelser fingo å honom vinna tillämpning. Någon dylik anmälan förekom ej från någon befattningshavare i patent- och registreringsverket. Den möjlighet, som sålunda beretts att vinna delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa, ställde sig ock, särskilt för de äldre befattningshavarna, synnerligen betungande. Befordringsavgiften jämte tilläggsavgift för dåvarande överingenjören Rahm, om han från den 1 januari 1908 ingått såsom delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, skulle hava blivit 5,006 kronor 40 öre. Härtill skulle kommit för honom årliga avgifter för egen pensionering 176 kronor 40 öre samt till änke- och pupillkassan likaledes 176 kronor 40 öre.

Därest Rahm från och med år 1908 förskaffat sig delaktighet i kassan, skulle, då Rahm vid nämnda tidpunkt såsom överingenjör åtnjöt en lön till belopp av 4,200 kronor, hans änka kommit i åtnjutande av pension till belopp av 840 kronor, vilken pension dock från och med år 1916 skulle hava ökats till 1,050 kronor.

Då Rahm i sammanhang med patent- och registreringsverkets omorganisation från och med år 1915 utnämndes till innehavare av en av de å ämbetsverkets stat uppförda nya byråchefsbefattningarna, hade han uppnått sextio levnadsår. Oaktat övergång å den nya staten medförde skyldighet för befattningshavare att ingå såsom delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, kunde Rahm på grund av sin ålder då ej vinna delaktighet i kassan.

Sistnämnda omständighet har ansetts utgöra giltig grund för beredande av pension av statsmedel åt tjänstemans änka. Att patent- och registreringsverket det oaktat icke gjort framställning om pension åt sökanden har berott på den möjlighet, som i förevarande fall funnits för Rahm, att från och med år 1908 vinna delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa.

Patent- och registreringsverket vill emellertid på det livligaste understödja sökandens framställning.

Rahm hade vid sitt fränfalle i 37 år varit anställd i statens tjänst och därunder över 30 år i patent- och registreringsverket samt där med synnerlig skicklighet och plikttröhet skött de befattningar, han innehåft. Det synes därför, och då hans änka nu befinner sig i brydsamma ekonomiska förhållanden, vara i hög grad behjärtansvärt, att hon finge komma i åtnjutande av pension.

Ytterligare en omständighet, som torde kunna vara av betydelse för föreliggande fråga, anser sig patent- och registreringsverket böra framhålla.

Enligt stadgande i kassans reglemente kan delägare i kassan, vilken uppnått 60 års ålder, icke vinna delaktighet med högre delaktighetsbelopp än han förut haft. Även om Rahm begagnat sig av möjligheten att från och med år 1908 bliva delägare i kassan, hade nyssnämnda bestämmelse således lagt hinder i vägen för Rahm att förskaffa sin änka den pension, som i allmänhet tillkommer byråchefs änka.

På grund av vad sålunda anförts får patent- och registreringsverket i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att änkefru Rahm må å allmänna indragningsstaten uppbära en pension från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka.»

Statskontoret. I över framställningen den 22 november 1919 avgivet infortrat utlåtande framhåller statskontoret, att det på grund av i ärendet föreliggande omständigheter synes ämbetsverket billigt, att någon pension beredes sökanden, då hon numera vid framskriden ålder måste anses vara i behov av någon hjälp. Vad beträffar pensionsbeloppet håller ämbetsverket före, att det skäligen bör bestämmas till 800 kronor och under vanliga villkor å allmänna indragningsstaten utgå från 1919 års början.

Departementschefen. På grund av den i ärendet förebragta utredningen anser jag mig böra förorda, att byråchefen Rahms änka beredes viss pension av statsmedel. I fråga om pensionens storlek ansluter jag mig till statskontorets förslag. Jämväl beträffande den tid, från vilken pensionen bör utgå, delar jag nämnda ämbetsverks uppfattning. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att byråchefens i patent- och registreringsverket Nils Olof Wilhelm Rahm änka Anna Edith Johanna Rahm, född Wågman, må från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd åtnjuta pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 800 kronor årligen.

Vad föredragande departementschefen under 1:0 —3:0 här ovan hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bil. litt . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hans von Arnold.